

Mikorra hívjunk Chanukakor vendégeket?

Szép szokás a zsidó családokban Chanuka napjaiban, hogy áthívjuk a rokonainkat és közösen gyújtjuk meg a gyertyákat.

A zsinagógai gyertyagyújtást már a *Sulchán Áruch* említi. *Remo* azt írja, hogy ezzel nem teljesítjük a kötelezettségünket, ima után hazamegyünk és ismét gyújtunk (OC 671:7).

Ha ez így van, akkor mi a célja a zsinagógai gyújtásnak? Feltehetőleg ugyanaz, mint magának a gyertyagyújtás micvájának: *pirszumá deniszá*, vagyis a csoda hirdetése.

Felmerül azonban egy kérdés:

ha a nagyszülők és unokák közösen gyújtják meg a gyertyát, akkor azzal vajon nem csökkentjük a csoda hirdetését?

Hiszen ha meglátogatjuk egymást, akkor két ház helyett csak az egyik ablakaiba kerülnek ki a chanukai fények.

A vendégek chanukai gyertyagyújtásáról már a Talmud is ír:

„*Ráv Séset* mondta: **a vendég köteles a chanukai gyertyát meggyújtani.** *Rabbi Zérá* mondta: régen, amikor *Ráv* házában voltam [tanultam], **csatlakoztam a vendéglátóhoz egy prutával** [pénzérmével]. Miután megházasodtam, azt mondtam: most már biztos, hogy nincs rá szükségem, hiszen számomra is gyújtanak a házamban.” (Sábát 23a)

A talmudi példa tehát olyan esetről szól, amikor a vendég nemcsak gyertyagyújtásra vagy étkezésre látogatott máshová, hanem nála is alszik. Ilyenkor a kérdés az, hogy kell-e neki külön gyertya vagy sem.

A mi társadalmunkban ezzel szemben az a kérdés, hogy ha csak „átugrunk” a másikhoz, akkor mi lesz a mi, otthoni gyertyagyújtásunkkal? Vagy ha mi hívunk vendéget, akkor azzal nem akadályozzuk meg az ő micváját?

Egy évvel ezelőtt tanultuk meg a *Misna Berura* álláspontját ezügyben: csak azáltal mentesülhetünk a saját, otthoni gyertyák meggyújtása alól, ha vagy ott alszunk, vagy az ünnep

Farnadi-Jerusalími Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

mind a nyolc napján ugyanott fogyasztjuk a lakomát (ld. *Misna Berura OC 677:12, ill. Biur Halacha ugyanott*). A gyakorlatban ezek egyike sem fordul elő gyakran, ezért ha ezt a döntést követjük, akkor elvileg nem is hívhatnánk senkit a közös gyertyagyújtásra¹.

„Tanították mestereink: a Chanuka micvája egy gyertya **egy embernek és a házának [né is ubéto]**. És akik szépen teljesítik [mehádrin]: egy-egy gyertya mindenkinek².” (Sábát 21b)

A Talmud szerint a chanukai gyertyagyújtás egyik legalapvetőbb jellegzetessége az, hogy **a gyertyák a házakhoz tartozzanak**. Minden házban égjenek a gyertyák. Emiatt számos rabbi értelmezése szerint problémát jelenthet az, ha a gyertyagyújtás idején az ember nem otthon van – még akkor is, ha

ezt éppen az ünnep fontosságának emeléséért, jó szándékkal teszi.

Nem mindenki ért azonban egyet ezzel a véleménnyel. A *Kinján Torá báHáláchá* című könyv szerzője³ azt az esetet elemzi, amikor lényeges nehézségbe ütközik ennek betartása – például éppen egy chanukai lakomameghívás miatt (*Kinján Torá 5:72*).

Arra a végkövetkeztetésre jut⁴, hogy ha a vendégekkel közös lakomát fogyasztanak, mely az ünnep szellemében zajlik, Tóramagyarázatokkal és/vagy dicsérő énekekkel (ld. *Sulchán Áruach, Remo OC 670:2*), és emiatt micvalakomának számít, az már elegendő indok lehet, hogy arra a napra valóban a ház vendégének számítsa, és náluk gyújtsa meg a gyertyáját.

ÜNNEPI TÖRVÉNYEK

Akkor most kinek is gyújtjuk a gyertyákat tulajdonképpen?

Meglepő kérdés merült fel a minap a Tóra tanulói között. Egy olyan kérdés, amit akár már több száz évvel ezelőtt is feltehettek volna a Talmud magyarázóinak. Valamiért azonban mindeddig nem bukkantam a nyomára ilyesminek.

„A chanukai gyertyákat ne gyújtsuk meg naplemente előtt, hanem a naplemente végén – **ne később és ne korábban**.” (Sulchán Áruach OC 672:1)

Ha azonban a gyújtásnak pontosan meghatározott ideje van, akkor ki látja a fényeket? Kinek kellene hirdetnünk a csodát? Hiszen mindenki otthon gyújt, egyszerre!

A híres talmudi meghatározás szerint addig még lehet gyújtani, amíg „nem fogynak el a lábak az utcáról”, vagyis eléggé sok a járókelő.

1 Noha elvileg meglehetnének, hogy a vendégség előtt vagy után meggyújtjuk otthon is a gyertyáinkat. Ez azonban a *Sulchán Áruach* egy másik döntésének mondana ellent, mely szerint a gyertyagyújtásnak pontosan a csillagok feljövetelekor kell megtörténnie (OC 672:1, ld. még korábbi cikkünket: „Naplementekor gyújtunk gyertyákat”, *Omek* magazin, IV. évf. 9. szám).

2 Ez az a híres tanítás, ami Bét Sámáj és Bét Hilél vitájával folytatódik arról, hogy még szebb teljesítése a micvának, ha minden nap eggyel többet (ill. Bét Sámáj szerint eggyel kevesebbet) gyújtunk meg.

3 *Avraham David Horowitz (1911-2004)*, Nagyváradon, Strasbourban és Jeruzsálemben is működött rabbiként.

4 Érvelése szerint a fentebb tanult szigorító vélemények kizárólag olyan esetről szólnak, amikor az ember felesége az otthonában van, és meg tudja gyújtani számára a gyertyát helyette (ahogyan azt a fenti talmudi idézetben is láttuk). Azzal azonban ő is egyetért, hogy ha van rá mód, akkor a legegyszerűbb az, ha a vendégséget a gyertyagyújtás utánra időzítjük.

Miféle járókelők ezek? Zsidók vagy sem?

A Talmud híres mondása szerint a gyeryákat addig gyűjthetjük meg, „*amíg el nem fogynak a lábak az utcáról*”. Kinek a lábai?

„*Rábá bár bár Cháná mondta Rabbi Jochánán nevében: amíg a tarmodaiak lábai el nem fogynak.*” (Sábát 21b)

Rási megmagyarázza, hogy a *tarmodaiak* egy olyan nép, akik a faárusítással foglalkoznak, emiatt ők maradnak a piacon a legtovább.

Ha ez igaz, akkor valóban a nem zsidó népek számára is fontos hirdetnünk Chanuka csodát.

Noha azt szokták mondani, hogy a zsidóság nem térítő vallás⁵, mégis, ha „*nagy csoda történik*” velünk, az bizony minden népre tartozik. Hiszen ők is a viselkedésük alapján lesznek megítélve, ezért helyes, ha tudnak róla, hogy a Teremtő vigyáz a világára, népére, és gondoskodik róla. Nem utolsósorban: annak is van haszna, ha ők is tudatában vannak annak, hogy a Teremtő mennyire vigyáz ránk.

Mindezzel együtt, van, aki úgy magyarázza, hogy Rási szavaiból még nem következik az, hogy a csodát nem zsidók számára is hirdetnünk kellene. Hiszen az is lehetséges, hogy a fát áruló tarmodaiak csak egyfajta

„óráként” szolgálnak, és valójában mi a tőlük vásároló zsidók számára szeretnénk hirdetni a csodát⁶.

Ha azonban a csoda hirdetése kizárólag zsidók számára releváns, akkor továbbra is megfejtendő, hogy kinek is hirdetünk? Ha mindenki, aki hirdet, éppen otthon van?

Első pillantásra azt gondolhatnánk, hogy ha mindenkinek az ablakában ott ég a chanukia, akkor a saját ablakunkon kipillantva megláthatjuk minden zsidó szomszédunkét, és ezáltal megerősödik bennünk a csoda felett érzett öröm.

Ez azonban egyáltalán nem magyarázza meg a Talmud már említett feltételét: „*amíg el nem fogynak a lábak az utcáról*”. Miért érdekes az utca, ha a hirdetés valóságos helyszíne az egymásra rálátó ablakok?

Mindezek miatt logikusabbnak tűnik azt mondanunk, hogy a csodát azoknak kell hirdetnünk, akik maguk nem hirdetik a csodát (vagy nem az előírt időben teszik ezt).

Ha valóban egyetlen, jól meghatározott időpont van előírva a csoda hirdetésére, akkor ebből következik, hogy Bölcseink eleve ezzel a meggondolással alakították ki a megemlékezés formáját, hogy az kifejezetten azokat célozza, akik a vallás törvényeit kevésbé követik.

5 Ez a kifejezés némileg pontatlan, illetve sokszor félreértik. A Tóra több kulcsfontosságú helyéből is egyértelmű, hogy a zsidó népnek igenis központi szerepe van abban, hogy a világban az egyistenhitnek a szószólója legyen (pl. Mózes 1., 12:3, Mózes 2., 19:6). Szó sincs arról tehát, hogy mi csak éljük a magunk világát és nekünk teljesen mindegy, hogy mások miben hisznek!

Viszont valóban, más vallásokkal ellentétben mi nem kényszerítjük, erőltetjük rá a hitünket másokra. Fontos azonban szem előtt tartani, hogy nem azért, mert nem vagyunk 100%-ig meggyőződve annak igazságáról! Hanem azért, mert a zsidóság filozófiája szerint „*a világ népei igazainak része van az Eljövendő Világban*” (ld. Rámbám, *Hilchot Tesuvá* 3:5, *Szanhedrin* 105a), a Tóra igazságáról meggyőződött nem zsidók a betérés nélkül is lehetnek jó emberek. Mindezzel együtt: ha mégis a betérést választják, az igenis óriási érdem.

6 Így értik Rási szavait: *Moádim uZmánim* 2:141 (Mose Sternbuch rabbi (1926-)), *Lehorot Nátán* 4:63:3 (Nátán Gestetner rabbi (1932, Győr-2010, Bné Brák), az ő unokája volt Magyarország előző ortodox főrabbija). Ezenkívül *Jichák Alfasi rabbi (a Rif, 1013-1103)* klasszikus magyarázata szerint a *tarmodaiak* nem a nép neve, hanem a fának, amit árulnak – eszerint tehát nem feltétlenül van micva a csodát nem zsidók számára hirdetni.

Elgondolkodtató azonban a törvény talmudi forrása: hol és miért is áll az, hogy a gyertyát éppen a csillagok feljövetelekor kell meggyújtanunk? Miért is ne lehetne valamivel előbb vagy később?

A *Sulchán Áruch* szövegének egy jelentős része *Rámbám* (Maimonidész, *Mose ben Maimon*, 1135-1204) törvénykódexéből van átültetve. Egyik legfontosabb magyarázója, a *Mágid Misne* a következő talmudi elbeszélésben találja meg a törvény eredetét:

„Ráv Jozsef felesége későn gyújtott. Mondta neki Ráv Jozsef: Tanultuk: 'nem távozott el a felhőoszlop nappal és a tűzoszlop éjjel' (Mózes 2., 13:22) – azt tanítja, hogy a felhőoszlop kiegészíti a tűzoszlopot és a tűzoszlop a felhőoszlopot.

[A felesége] úgy értette, hogy hamarabb kell gyújtania. Azt mondta neki egy Bölcs: Tanultuk: azonban nem szabad se korábban, se később.” (Sábát 23b)

A történet ugyan igen inspiráló, törvény forrásaként azonban nem egyszerű felhasználni. Hiszen nem derül ki belőle (sem a szövegkörnyezetéből), hogy pontosan milyen gyertyáról szól?

A korai magyarázók vitatkoznak rajta, hogy szombati vagy chanukai. Ha szombati, akkor miért gyújtotta későn? Miért nem tartott attól, hogy megsértheti a szombatot? Ráadásul a *toszefet sábat* törvénye azt tanítja, hogy helyes a szombatot valamivel korábban magunkra venni (*Sulchán Áruch OC 261:2*). Ha chanukai, akkor miért a feleség gyújtotta?

További nehézségeket sorol fel a témával kapcsolatosan a *Misna Berura* (Jisráél Meir Kagan, 1838-1933), melynek végeredményeként arra jut, hogy ha jó okunk van rá, akkor szabad, sőt, helyes a gyújtás idejét kicsivel módosítanunk. Például ha viszonylag későn imádkozunk, akkor gyújtsuk meg korábban a gyertyákat (671:1, BH „velo”).

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 15:06 és 15:41 között.

Szombat kimenetele: 16:53.

A *Smá Jiszárelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:38-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Chanukai gyertyák meggyújtása: szerdá estétől (december 25.) szerda estig (január 1.), lehetőleg 16:51 és 16:56 között. A gyertyáknak legalább fél óráig kell égniük.

Bét Jehuda Chanuka: január 1-jén, szerda este, Chanuka utolsó estéjén 17:30-tól! Zene, Kahoot, chanukia készítés⁷, ima, tanulás, és persze fánk!

Sábát sálom! Gut sábesz! Chanuka Száméách!

⁷ Idén elektromos chanukiákat készítünk, melyhez előjegyzés szükséges honlapunkon: betjehuda.hu / Programok és imaidők menüpontban.